

5. Дружинин В.Н. Психология общих способностей /В.Н. Дружинин – СПб.: Питер Ком, 1999. – 368 с.
6. Дружинин В.Н. Когнитивные способности: структура, диагностика, развитие /В.Н.Дружинин – М.:ПЭР СЭ; СПб.:ИМАТОН-М.,2001. – 224 с.
7. Рабочая концепция одаренности. Под ред. Богоявленской Д.Б., Шадрикова В.Н. и др. - М., 2003. – 90с.
8. Собчик Л.Н. Психология индивидуальности. Теория и практика психодиагностики/Л.Н. Собчик – СПб.: Издательство «Речь», 2005. – 624 с.
9. Холодная М.А. Психология интеллекта: парадоксы исследования /М.А.Холодная – Томск: Изд-во Том. ун-та. Москва: изд-во “Барс”, 1997. – 392 с.
10. Холодная М.А. Психологическое тестирование и право личности на собственный вариант развития/М.А.Холодная //Психология. Журнал Высшей школы экономики.2004.Т.1.№2. с.66-75.
11. Холодная М.А.Эволюция интеллектуальной одаренности от детства к взрослости: эффект инверсии развития /М.А.Холодная// Психологический журнал, 2011, №5, с.69-78
12. Щербланова Е.И. Психологическая диагностика одаренности школьников: проблемы, методы, результаты исследований и практики /Е.И.Щербланова – М.: Изд-во МПСИ; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2004. - 368 с.

УДК 159.9(09)

О.А. Мельник

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ПСИХОЛОГІЯ В УКРАЇНІ ПОЧАТКУ ХІХ – ХХ СТОЛІТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ІМПЕРАТОРСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА)

Анотація

У статті розглянуті деякі особливості становлення університетської психології в Україні початку ХІХ – ХХ століття на прикладі Імператорського університету Св. Володимира. Наводяться результати історіографічного аналізу. Проведена реконструкція, на базі якої зроблена часткова спроба систематизації психологічної спадщини викладачів Київського університету. Презентовані основні погляди викладачів університету, їх теорії, праці в яких розглядається людина, особливості її внутрішнього світу, психіка тощо.

Ключові слова: психологія, психіка, душа, тіло, людина, психологічні уявлення.

Аннотация

В статье рассмотрены некоторые особенности становления университетской психологии на Украине вначале ХІХ – ХХ столетия на примере Императорского

университета Св. Владимира. Приводятся результаты историографического анализа. Проведена реконструкция, на базе которой сделана частичная попытка систематизации психологического наследия преподавателей Киевского университета. Представлены основные взгляды преподавателей университета, их теории, труды в которых рассматривается человек, особенности его внутреннего мира, психики и т.д.

Ключевые слова: психология, психика, душа, тело, человек, психологические представления.

Постановка проблеми. Університетська психологія в Україні як специфічний феномен і галузь психологічної вітчизняної культури, як відносно самостійний психологічний напрям зі своїм статусом в суспільстві, своєю дослідницькою проблематикою, методологією, засобами трансляції – тема практично нова і малодосліджена. Але “мало” – не означає “зовсім”. На сьогодні вітчизняна психологічна наука збагатилась ґрунтовною працею по історії викладання і дослідження психології XVII – поч. XIX століття Юрія Тихоновича Рождественського. У монографії вченим зроблена систематизація психологічної спадщини викладачів Києво-Могилянської академії і власне становлення професійної психології починаючи з Києво-Могилянського колеґіуму.

Щодо історії західноєвропейської психології, свій початок вона починає з XIII ст., коли у тутешніх перших найбільших університетах – Паризькому (1215), Кембриджському (1209) і Оксфордському (початок XIII ст.) – факультети мистецтв стали перетворюватись у спеціальні філософські факультети, на яких викладалась і психологія.

Хоч на протязі всього Середньовіччя філософія в університетах була служницею богослов'я, саме в університетській вченій спільноті тоді стали формуватися нові для свого часу філософські ідеї де піднімались і питання психологічного змісту. Так, у Паризькому університеті виникла група “аверроїстів”, котрі відродили традиції античного аристотелізму у дусі ідей арабського мудреця Ібн – Рушда (по-латинські Аверроеса). Отримавши широке розповсюдження у Західній Європі аверроїзм був у 1270 р. підданий анафемі паризьким єпископом, а у 1277 р. засуджений радою теологів за приказом папи Іоанна XXI.

В Україні історія вітчизняних університетів є набагато коротшою західноєвропейської. Відповідно є молодшою і їх філософська історіографія.

Мета статті полягає у науковій реконструкції та систематизації психологічних знань викладачів психології початку ХІХ – ХХ століття існування Імператорського університету Св. Володимира.

Методи дослідження. Для вирішення поставленої мети дослідження використовувався історичний підхід, що дає змогу дослідити виникнення, формування і розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності з метою виявлення внутрішній та зовнішній зв'язків, закономірностей та суперечностей. У межах історичного підходу застосовувався порівняльно-історичний метод, який включав порівняльно-типологічний, порівняльно-історичний і власне метод реконструкції, теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел.

Відкритий у 1834 році Київський університет пройшов великий складний шлях і зробив національний внесок у розвиток освіти, науки та культури України. З іменами його вихованців і професорів пов'язані яскраві сторінки історії духу, вільнодумства і національних змагань, становлення фундаментальних наукових ідей, шкіл та напрямів, що здобули визнання у вітчизняній та світовій науці.

В університеті на початок відкриття було створено два факультети: філософський та юридичний. Філософський факультет мав два окремих відділення: історико-філологічний і фізико-математичний. Першим викладачем психології в Імператорському університеті Св. Володимира можна вважати Ореста Марковича Новицького. Тодішній ректор Київської духовної академії Інокентій Борисов порекомендував Єгору Федоровичу фон-Брадке, керівнику Київського учбового округу викладачем філософії у щойно відкритому університеті Св. Володимира саме Новицького. Випускник університету М.Ф. Володимирський-Буданов у своїх спогадах про навчання в університеті згадує наступне: “Лекції по психології, логіці, давній філософії принесли велику користь нашому розумовому розвитку. Читання Новицького відрізнялись неймовірною ясністю, повнотою викладення і містили в собі великий інтерес

для слухачів. Прослухавши у нього курс психології і логіки в перші два роки університетського курсу, ми непомітним чином відчували себе в силах розуміти філософські твори і міркувати про віддалені предмети з логічною послідовністю. Такий прогрес у нашому розумовому розвитку поклав різку межу між освітою здобутою в гімназії та університеті. Багато чого нам було показано в іншому світі і в науці, і в житті... ” [11, С. 244 - 245].

О.М. Новицькому належить підручник “Керівництво до дослідної психології” (1840), що вийшов через 6 років після відкриття навчального закладу. У цьому виданні автор багато в чому корегує чи навіть виправляє відомий підручник на той час Фішера, керуючись яким сам починав викладати основи психології в університеті.

Предметом психології, на думку О. Новицького, є природа души, її простота, субстанційність, місцеперебування. Презентувавши нову теорію чуттєвого спостереження, О. Новицький включив до дослідної психології вчення про розум, як вищу пізнавальну здатність, котра звернена до ідеального світобачення.

Фізіологію та психологію О.Новицький вважав частинами антропології, тісно пов’язаними та взаємозалежними. Дані фізіології вчений використовував для обґрунтування природи і закономірностей психічних процесів. Зокрема, сприймання, вважав результатом опрацювання свідомістю даних, отриманих за допомогою органів чуття. Стверджував, що увага, прилучаючись до процесу сприймання, перетворює його на активне спостереження. Намагаючись обґрунтувати нервово-фізіологічну основу процесів пам’яті О.М. Новицькому належить дослідження різниці у природі пам’яті й темпераменту. Отже, заслуга О.М. Новицького полягає не лише у виокремленні психологічних знань у навчальних курсах філософського спрямування, а й в обґрунтуванні певних психічних процесів, закладанні основ щодо перетворення психології в дисципліну дослідного характеру.

В 1842 р. разом з О.М. Новицьким викладання таких дисциплін як психологія, логіка, історія души, історія новітньої філософії, моральна

філософія у поєднанні з природнім правом і історію філософії було доручено Авсенєву Петру Семеновичу, випускнику Київської духовної академії. Предметом психологічної науки, на думку вченого, є складові особливості душі, при допомозі яких людина здатна пізнавати себе, інших людей та оточуючий світ. Він наголошував на науковому дослідженні психічних явищ, які є “прихованими” від людини при безпосередньому пізнанні, а головною метою психології як науки, на думку вченого, виступає безперервний процес пізнання і самопізнання [1].

Основний погляд П.С. Авсенєва на душу можна висловити у наступних задушевних рядках: “Будь-яка істота має свою область буття, до якої вона належить як частина до свого цілого, - свою рідну стихію, в якій вона живе: для нижчих темних предметів є світ, який можна побачити, для безсмертної душі є свій світ вищого життя, який становить її батьківщину. Це найвище життя подібно океану, що простирається по безмежному царстві буття; тіло є немовби човен, а душа плавець, котрий прагне до вічного пристанища. Поки човен міцний, - душа усамітнена від всієї цієї небесної стихії; в нервах вона вільно сприймає і відображає їх приливи. Але кожне збурювання, кожна пристрасть роблять у човні якийсь отвір; він все важчає і занурюється...В старості душа вже відвертається від земного життя, мало по мало залишає зовнішні почуття, не володіє членами; вона починає входити у світ майбутнього життя, - часто відчуває нудьгу за вітчизну, передчуває зміни природи. Це означає, що стихія майбутнього життя вже проникла у човен. Наостанок – ще декілька потрясінь, - човен занурюється і плавець спрямовується нестримно у вічну глибину ” [1, с. 233].

Від 1850 року, коли припинилося викладання філософії, в університеті й далі читають курси дослідної психології та логіки. Програми цих курсів попередньо затверджувались Святим Синодом. Зокрема 29 травня 1850 р. відбулася конференція Київської духовної академії, головним питанням якої стало розроблення програм і курсів логіки, психології та морального богослов'я в університеті. Як наслідок, програми перших двох предметів перегукувались з

богословськими дисциплінами. У той час викладання курсів дослідної психології та логіки було доручено професору богослов'я Івану Михайловичу Скворцеву.

Тривалий час (1819 – 1849) І.М. Скворцев працював у Київській духовній академії, а працювати в університеті Св. Володимира розпочав разом з його відкриттям у 1834 р. і зайняв кафедру богослов'я. На кафедрі богослов'я викладалися наступні дисципліни: догматичне та моральне богослов'я, історія старозавітної та новозавітної церкви і церковне законодавство. З 1850 року викладав логіку і психологію. Щодо філософії, І. Скворцев визнає її не суперечність вірі. На думку, Івана Михайловича, вона спирається на віру і прагне через аналіз розумової природи людського духу відкрити закладені в ній основні елементи істини, виклавши їх у ясних і точних поняттях [7]. Отже, істинне значення філософії, з погляду І.М. Скворцева, полягає в її посередництві між розумом і християнською вірою.

Аж до 90-х років XIX століття в університеті Св. Володимира викладався курс психології, розроблений С.С. Гогоцьким. Сильвестр Сильветрович Гогоцький також, як і вище зазначені вчені був випускником Київської духовної академії. Працювати в університеті розпочав з 1848 року, де постійно читав логіку, психологію, історію філософії і педагогію.

Вихідною методологічною засадою його творчості була органічна єдність філософського та історико-філософського підходів. С.С. Гогоцький вважав себе послідовником Гегеля. Посилаючись на авторитет Гегеля, він підкреслював, що так само, як квітка і плід є “найдосконалішим виразом розвинутої рослини”, так і наукове знання є “виплодом історії свідомості”. Історія філософії уявлялася йому єдиною системою знання, що зумовлює внутрішню послідовність її начал і напрямів. С.С. Гогоцький керується твердженням про існування двох типів пізнання: нижчого, що спирається на діяльність розуму та веде до істини, яка відображає відповідність наших понять законам дійсності; і другого, вищого, пізнання, пов'язаного з вірою, із внутрішнім досвідом.

Згаданий період характеризується певними зрушеннями в розробці й

викладанні університетських психологічних курсів. З 1892 р. в університеті працював Григорій Іванович Челпанов. Він започаткував лабораторно-експериментальне психологічне дослідження в університеті Св. Володимира, що відобразилось у діяльності лабораторії експериментальної психології. Визначалася подвійна мета функціонування лабораторії: 1) демонстрація психологічного експерименту на лекціях та семінарських заняттях; 2) проведення наукових досліджень із психології в університеті.

Г.І. Челпанов доводив, що до психічного неприйнятним є поняття протяжності і цим воно в корені відрізняється від матеріального світу. Вважаючи, що психологія повинна досліджувати природу душі і свідомості, він вважав матеріалізм вченням, неприйнятним для вирішення цих завдань, оскільки, на його думку, такі поняття, як матерія і атом, є умоглядними, а не дослідними. Професор жорстко розділяв два полюси – матерію, головний мозок, з одного боку, і суб'єктивні переживання – з іншого.

Вчений уперше запропонував семінарські заняття в університеті з психології. Відомий його практикум з експериментальної психології для студентів. То був зразок методично виваженого посібника для практичних занять із психології. Вчений обґрунтував необхідність викладання предмета в середній школі. З цією метою Г.І. Челпанов підготував підручник із психології для гімназій.

Майже 25 років кафедру систематичного і клінічного вчення про нервові й душевні захворювання університету Св. Володимира очолював Іван Олексійович Сікорський. Спеціаліст із психіатрії, він чимало доклав до розвитку загальної, дитячої та педагогічної психології [4].

В психологічній науці Іван Олексійович Сікорський виявив себе не лише ученим-енциклопедистом, а й дослідником. Його заслужено слід назвати в числі основоположників таких важливих напрямків нашої науки, як загальна і експериментальна психологія, психопатологія, медична і клінічна психологія, психологія аномальних дітей, дитяча й педагогічна психологія.

Філософський світогляд І.О. Сікорського можна визначити як світогляд

натураліста-реаліста. На його думку. Яким би чином у майбутньому вирішувалося питання про властивості й сутності душі, можна з цілковитою впевненістю сказати, що душевні явища повинні мати своїм субстратом найбільш тонкі види речовин і найбільш складну і вдосконалену організовану матерію. Професор стверджує, що психічні явища не можуть здійснюватись без участі нервового апарату або поза ним; фізіологічне та духовне в організмі людини цілком нероздільні, і не має духовного окремішньо від фізичного.

Вчений вказував на тісний зв'язок інтелектуального та фізичного. За його переконанням, у будь-якому виді праці бере участь нервова система, а нервові центри влаштовані так, що їх життя і здоровий стан підтримуються тільки працею, вони страждають, атрофуються, вироджуються через бездіяльність.

І.О. Сікорський перший у вітчизняній науці вдався до вивчення проблеми працездатності і втомлюваності. Він висунув припущення, що розумове втомлення має насамперед виявлятися у змінах психомоторної діяльності. Дослідження вченого показали, що чотирьох-п'ятигодинні заняття негативно впливають на здатність тонко розрізняти психофізичні величини, викликають дратівливість.

Предметом постійної уваги І.О. Сікорського була проблема досягнення гармонії у розвитку розуму, почуття, волі. Результатом правильного виховання, на його переконання, мусив бути їхній синтез, що забезпечує моральну цілісність особистості, її гідність. Це надає характеру спокійної сили, врівноваженості та душевного спокою.

І.О. Сікорський запропонував оригінальну класифікацію видів пам'яті та сформулював відповідні правила розумової праці, зокрема навчальної. Перший вид пам'яті вчений назвав предметним, що відображає характер сприйняття і відрізняється винятковою точністю. Другий вид пам'яті – аналітичний. Він упорядковує враження, вибудовує їх у систему, підкоряючи певній ідеї, планові. Третій вид пам'яті, асимілюючий, поєднується з розумом, коли людина намагається нові враження пов'язати із попередніми. Цей вид пам'яті вчений уважав найдосконалішим.

Професор привернув увагу вчених і до проблем розвитку вольової сфери. Він констатував, що навіть добре розвинуті розум і почуття часом безсилі виправити людину, яка має слабку волю. Тренування волі – це одне із найважливіших завдань виховання людини. Зміцнення і розвиток волі має вирішальне значення для людини “у побудові себе як особистості”, в умінні дотримуватись власних переконань.

Із 1910 р. курс загальної психології в Київському університеті починає читати талановитий філософ, психолог, випускник університету Св. Володимира В.В. Зеньковський. Власну теорію особистості вчений розробляв в руслі християнсько-антропологічних поглядах. Слід відмітити, що В.В. Зеньковський не відриває, а намагається зблизити християнське, православне тлумачення людини, особистості з науковим, світським її розумінням. Так, він погоджується з тим, що позитивний і творчий корінь секуляризації лежить у вірі в людину, у вірі в її творчу силу, здатність до прогресу, у вірі в історію, як шлях і силу прогресу. Сама по собі ця віра не тільки не протилежна християнству, але, взята з відомими доповненнями, утворює центральне ядро християнства, що базується на факті Боготілення і врятування людини через смерть і воскресіння Спасителя. Він вважає за необхідне органічно, по-справжньому, а не словесно, пов'язати “істини Православ'я” з проблемами і здобутками сучасної педагогіки і психології – “щоб розкрити внутрішній зв'язок справжніх і серйозних досягнень сучасної педагогічної думки з тим глибинним розумінням людини, що розвиває християнство” [2, с. 23]. Його основна і керуюча ідея полягає у здійсненні “цілісного синтезу” і побудові “органічної системи”, що виростає з основ православ'я, охоплює цілковито усю реальність, до якої вона звернена, і “діалектично” завершує хід ідей у розвитку педагогічної думки” [там само].

Услід за психологами (В. Штерн, У. Джемс) В.В. Зеньковський визнає найважливішою ознакою особистості в людині її самосвідомість: “Лише в людині є самосвідомість – і не лише в тому сенсі, що людина бачить себе, але і в тому, що вона відкриває в собі глибину не досліджувану, знаходить в собі

цілий світ. Самосвідомість має своїм об'єктом саме усю глибину і невичерпність життя всередині людини – і тому самосвідомість є водночас усвідомлення своєї єдності, свого “я”, своєї своєрідності, окремоті. Тут же спалахує й усвідомлення свого протиставлення іншим людям, світу, навіть Богу, - у глибині себе людина знаходить не тільки внутрішній світ, не тільки одне і те ж “я”, але і силу протистояння всьому, що не є особистість, силу свободи. Тут відкривається певна риса абсолютності “я”, в усякому випадку певний відсвіт Абсолюта – саме в цій можливості протиставляти себе всьому, що не є “я” [1, с. 43].

Вчений намагався виховати у студентів інтерес до психології, привернути їх увагу до нових досліджень у цій галузі, заохотити до наукової роботи. Однією з особливостей його лекцій, був тісний зв'язок із історією педагогіки учень та загальна релігійна спрямованість. Він почав відновлювати роботу психологічної лабораторії, яка після від'їзду до Москви Г.І. Челпанова занепала.

У лекціях та науковій праці В.В. Зеньковський намагався поєднати релігійні погляди на сутність і природу психіки з дослідними даними, надто високо цінував емоційні елементи психіки. Його магістерська дисертація “Проблема психічної причинності” (1914) стала своєрідною спробою показати особливості психічних явищ та їх закономірностей порівняно з явищами матеріального світу. Найвідоміші з наукових праць В.В. Зеньковського – “Про соціальне виховання” (1920), “Психологія дитинства” (1924), “Проблема виховання у світлі християнської антропології” (1934).

Із 1917 р. курс загальної психології був доповнений курсом експериментальної психології з метою широкого ознайомлення студентів з методами й результатами об'єктивного вивчення психічних процесів. Після реорганізації Київського університету Св. Володимира в Інститут народної освіти (1920) було запропоновано курси педагогічної та дитячої психології, психології юнацького віку, психології праці (психотехніки), широко практикувалися семінарські заняття та лабораторні дослідження. Неабиякого значення набули так звані семінари підвищеного типу для студентів старших

курсів та педагогів-практиків, які бажали вести дослідну роботу в галузі психології. Саме з учасників цих семінарів виросли наукові працівники і викладачі психології в вузах.

Такий широкий розвиток курсів психології в інститутах народної освіти був тісно пов'язаний з основним призначенням цих закладів – готувати висококваліфіковані кадри педагогів для середньої освіти.

Відповідно до обставин змінюється й місце психології в системі підготовки університетських кадрів. Дисципліна викладається лише на факультетах, безпосередньо пов'язаних із підготовкою вчительських кадрів (філологічний, історико-філософський). Змінився й зміст лекцій з психології. Тепер це був курс загальної психології з елементами вікової та педагогічної. Частина годин відводилась на лабораторні заняття, які, з одного боку, знайомили студентів з методами дослідження психічних процесів, з другого – сприяли ліпшому засвоєнню складніших розділів курсу. Під час педпрактики в школі студенти під керівництвом викладачів психології вчилися складати психолого-педагогічні характеристики окремих учнів та учнівських колективів, пов'язуючи в такий спосіб свої теоретичні знання з практичними спостереженнями.

По-іншому викладалася психологія на філософському відділі історико-філософського факультету. Студенти слухали великий курс загальної психології (136 годин із семінарськими заняттями та лабораторним практикумом). Крім того, викладалися кілька спецкурсів з окремих проблем психології.

Кафедру психології в університеті було засновано в 1944 р. З 1947 р. було відкрито психологічний відділ при філософському факультеті з п'ятирічним терміном навчання та відділ логіки й психології на філологічному факультеті. Передбачалася підготовка викладачів психології для середньої школи, а також фахівців для науково-дослідних установ.

З 1945 по 1971р. кафедрою психології керував О.М. Раєвський. Професор досліджував загальні теоретичні проблеми психології, зокрема співвідношення психологічного та ідеологічного в людській свідомості, питання обдарованості,

почуттів, моральних переконань. Був фундатором школи психологічного мислення, утверджував лінію становлення психологічного знання, яку можна назвати ціннісно-феноменологічною.

Summary

The paper discusses some features of becoming a university psychology in Ukraine at the beginning of the XIX - XX century by the example of the Imperial University of St. Vladimir. The results of historiographical analysis. Reconstructed on the basis of which is made in part an attempt to systematize the psychological legacy of teachers Kiev University. The main views of faculty, their theory works that address people, especially his inner world of the psyche, etc.

Key words: psychology, mind, soul, body, human, psychological view.

Список використаних джерел

1. Авсєнев Феофан, Архимандрит. Из записок по психологии // Сборник из лекций бывших профессоров Киевской духовной академии изданный академиею по случаю пятидесятилетнего юбилея. – К.: Тип. Киевского Губернского Управления, 1869. – С. 1 – 246.
2. Балл Г.А. Теория учебных задач: Психолого-педагогический аспект / Г.А. Балл. – М.: Педагогикам, 1990. – 184.
3. Библиографический словарь профессоров и преподавателей императорского университета Св. Владимира (1834 – 1884). Составлен и издан под редакцией ордин. проф. В.С. Иконникова. – К.: Тип. импер. университета Св. Владимира, 1884. – 818 с.
4. Губко О.Т. Иван Олексійович Сікорський як учений і експерт у справі Бейліса / О.Т. Губко. – К.: Світогляд, 2009. – 115 с.
5. З іменем Святого Володимира. У 2 кн. Кн. 1. / Упорядник В. Короткий, В. Ульяновський. – К.: Заповіт, 1994. – 398 с.
6. Київський університет 1834 - 1984 / [Л.В. Губерський, Я.С. Калакура, І.І. Ляшко та ін.]; гол. ред. М. Білий. – К.: Вид-во при Київському державному університеті видавничого об'єднання “Вища школа”, 1984. – 204 с.
7. Нариси історії Київського Національного університету Тараса Шевченка / ред. В.В. Різун, М.С. Тимошик, А.Є. Конверський та ін. К.: Наша культура і наука, 2004. – 440 с.
8. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: Навчальний посібник / В.В. Рибалка. – Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2009. – 575 с.
9. Рождественський Ю.Т. психологія в Україні XVII – поч. XIX століття (спроба реконструкції та систематизації академічної спадщини): монографія / Юрій Тихонович Рождественський. – Умань: П.П. Жовтий, 2011. – 252 с.

10. Руководство к опытной психологии составленное Ор. Проф. Университета Св. Владимира Орестом Новицким – К.: В Университетской Типографии, 1840. – 488 с.
11. Чалый М. Воспоминания (1826 – 1844). – Киев, 1890. - С. 244 – 267.

УДК 159.928

О.С. Нечасва

ПРИНЦИПИ Й УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДІАГНОСТИКИ ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ НА ЕТАПІ ОТРОЦТВА

Анотація

Дана стаття присвячена проблемам психодіагностики й ідентифікації обдарованої особистості в період отроцтва. В статті детально проаналізовані основні принципи, на яких будується психодіагностика обдарованих, обґрунтована важливість і необхідність їх дотримання й урахування при проведенні психодіагностичного обстеження саме серед учнів підліткового віку.

Ключові слова: обдарованість, ідентифікація, діагностика, розвиток, підлітковий вік, принципи психодіагностики, особистісний принцип, обстеження, спостереження, системність, послідовність, цілісність, комплексний підхід.

Аннотация

Данная статья посвящена проблемам психодиагностики и идентификации одаренной личности в период отрочества. В статье детально проанализированы основные принципы, на которых строится психодиагностика одаренных, обосновано, насколько важно и необходимо их учитывать и придерживаться при обследовании подростков в силу проявления ряда возрастных особенностей.

Ключевые слова: одаренность, идентификация, диагностика, развитие, подростковый возраст, принципы психодиагностики, личностный принцип, обследование, наблюдение, системность, последовательность, целостность, комплексный подход.

Постановка проблеми. *Підлітковий вік – важливий етап становлення особистості, який значною мірою визначає подальший перебіг подій і успішність розвитку дитини в майбутньому. Впродовж даного вікового відрізка може бути декілька періодів, які за змістом наближуються до вікової кризи. На процес формування особистості в цей час можуть впливати безліч факторів: це й вікові фізіологічні особливості, й відносини з батьками та соціальний статус серед однолітків, й академічна успішність та сформованість інтересів підлітка за межами школи. Саме тому психодіагностика обдарованої особистості в період отроцтва має свою специфіку і повинна ґрунтуватися на дотриманні ряду*